

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku Fundacji [...] z siedzibą w W.
przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Prezydenta W. i Miasta W.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 marca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 6 kwietnia 2018 r., sygn. akt V Ca [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od wnioskodawczyni na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz Miasta W. kwoty po 3.750 (trzy tysiące siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawcy Fundacji [...] w W. od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 9 sierpnia 2017 r. oddalającego jej wniosek o stwierdzenie zasiedzenia zabudowanej nieruchomości położonej w W. przy ul. E. [...], numer ewidencyjny [...], dla której prowadzona jest księga wieczysta nr [...]. W motywach rozstrzygnięcia podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że posiadanie nieruchomości przez poprzednika prawnego wnioskodawczyni Z. (dalej: „Z.”) nie miało charakteru samoistnego, skoro właściciel – Skarb Państwa oddał nieruchomość w „zarząd i użytkowanie”, określając w decyzji Urzędu Rady Ministrów z dnia 19 sierpnia 1958 r. wyraźny cel i przeznaczenie obiektu oraz zakres zarządu. Również czynności następców prawnych tego podmiotu od 26 listopada 1989 r. O. oraz od 5 maja 1990 r. P. nie miały charakteru samoistnego, skoro szereg ustalonych w sprawie faktów wskazuje na zależny charakter tego posiadania, a wnioskodawczyni nie udowodniła by doszło do zmiany charakteru posiadania. Zaznaczył Sąd, że zasiedzenie nieruchomości objętej postępowaniem, jako stanowiącej do jej komunalizacji (27 maja 1990 r.) własność Skarbu Państwa nie było możliwe (art. 177 k.c.), a próba skrócenia okresu zasiedzenia o czas, kiedy nieruchomość stanowiła własność państwową była nieskuteczna, ponieważ Z. nie tylko nie było posiadaczem samoistnym, ale do daty wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 1990, nr 54, poz. 312 ze zm.) nie miało osobowości prawnej, nie mogło nabywać praw na swoją rzecz, a zatem nie mogło też zasiadywać nieruchomości.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawczynię. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytania: 1) czy partia polityczna do czasu uchwalenia ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o partiach politycznych nie mając osobowości prawnej w rozumieniu tejże ustawy, jednocześnie będąc podmiotem praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego, mogła zasiadywać nieruchomości w okresie do 1990 r.; 2) czy ustawowa czasowa niedopuszczalność nabycia przez

zasiedzenie prawa własności nieruchomości państwowej wyłącza zastosowanie domniemania prawnego, że ten kto rzeczą włada jest jej posiadaczem samoistnym (art. 339 k.c.); 3) czy treść dokumentu wskazująca na możliwy charakter przekazania nieruchomości w zarząd i użytkowanie wobec prawnej niedopuszczalności przekazania nieruchomości w inny sposób, ma znaczenie dla oceny czy posiadanie ma charakter samoistny czy zależny czy też o samoistnym lub zależnym charakterze posiadania decyduje jedynie faktyczne władztwo nad rzeczą, tzn. sposób jego wykonywania w zakresie odpowiadającym treści własności albo innego niż własność prawa, z którym łączy się określone władztwo nad rzeczą, węższe co do treści od prawa własności oraz wola władania rzeczą uzewnętrzniona w stosunku do osób trzecich – w szczególności, czy wejście w posiadanie na podstawie decyzji Urzędu Rady Ministrów przesądza w sposób kategoriyczny o zależnym charakterze posiadania, czy też jedynie o uzyskaniu posiadania samoistnego w złej wierze; 4) czy ubieganie się przez posiadacza nieruchomości o ustanowienie tytułu prawnego do nieruchomości w drodze uwłaszczenia celem uregulowania stanu prawnego nieruchomości, do której posiadacz nie ma żadnego tytułu prawnego i która jako nieruchomość państwowa z mocy prawa nie mogła zostać nabyta przez zasiedzenie, eliminuje możliwość zasiedzenia prawa własności i przesądza o wyzbyciu się woli władania nieruchomością jak właściciel.

W odpowiedziach na skargę kasacyjną uczestnicy postępowania Skarb Państwa – Prezydent W. i Miasto W. wniesli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd

Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącą nie spełniają wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. Skarżąca nie przytoczyła ani nie uzasadniła takich argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych. W zasadzie ograniczyła się do sformułowania szeregu pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wywodu prawnego dla wykazania, że jej wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Argumentacja skarżącej jest jednostronna i ogranicza się *de facto* do przytoczenia własnego poglądu, pozostającego w opozycji do stanowiska zaprezentowanego w zaskarżonym orzeczeniu. Ponadto wskazane przez skarżącą zagadnienia prawne, nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i są pytaniami w tej właśnie sprawie. Sprowadzają się w istocie do kwestionowania, że Z. było posiadaczem zależnym nieruchomości i taki też charakter miało posiadanie jego następców prawnych (łącznie z wnioskodawczynią).

Ponadto, istota posiadania samoistnego i posiadania zależnego oraz jego związek z okolicznościami faktycznymi konkretnej sprawy, była już wielokrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 43; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 6; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNCP 1992, nr 4, poz. 48, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1961 r., CR 961/60, NP. 1962, nr 12, s. 1688, z dnia 7 maja 1986 r., III CRN 60/86, OSNCP 1987, nr 9, poz. 138, z dnia 4 października 1979 r., III CRN 163/79, OSNCP 1980, nr 5, poz. 95, z dnia 9 października 1996 r., III CKU 8/96, OSNC 1997, nr 4, poz. 38, z dnia 16 stycznia 2001 r., II CKN 901/00, nie publ., z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 184/10, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 24, z dnia 11 marca 2009 r., I CSK 360/08, nie publ.; z dnia 17 czerwca 2015 r., I CSK 309/14, nie publ.; z dnia 19 lutego 2015 r., III CSK 188/14, nie publ.; z dnia 3 października 2014 r., V CSK 579/13, nie publ.; z dnia 7 kwietnia 2011 r., IV CSK 425/10, OSNC-ZD nr B/2012, poz. 27, z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 336/13, OSNC-ZD 2016, nr 1, poz. 16, z dnia 12 grudnia 2014 r., IV CSK 271/13, nie publ., z dnia 20 marca 2014 r., II CSK 279/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 35). Nie zachodzi więc potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Bogactwo stanów faktycznych, implikujące niuansowanie oceny prawnej w zakresie kwalifikacji posiadania, w tego rodzaju sprawach przez sądy powszechne, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, których rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie.

Podkreślenia wymaga, że w tego rodzaju sprawach istotne znaczenie dla kwalifikacji posiadania, jako samoistnego lub zależnego i dokonania subsumpcji pod określoną normę prawną, ma dokonanie uprzedniej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, będących podstawą ustaleń faktycznych, a więc kwestie usuwające się spod kontroli sądu kasacyjnego (art. 398³ § 3 k.p.c.). Skarżąca zasady tej nie respektuje, formułując zagadnienia prawne i budując argumentację

skargi w znacznej mierze, na kwestionowaniu ustalonego przez sądy *meriti* stanu faktycznego.

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że partie polityczne przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 54, poz. 312) nie miały wprowadzić osobowości prawnej, ale mogły być podmiotami praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego (por. m.in. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 1990 r., III CZP 62/90, OSNC 1991, nr 4, poz. 312 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 1995 r., III CRN 42/95, nie publ.). Bezprzedmiotowe jest jednak rozważanie tego zagadnienia w kontekście zasiedzenia, skoro ocena całokształtu okoliczności sprawy doprowadziła Sądy obu instancji do przekonania, że posiadanie wykonywane przez Z. nie miało charakteru samoistnego, skoro jego władztwo wynikało z decyzji o przekazaniu mu nieruchomości w „zarząd i użytkowanie” przez Skarb Państwa, który do 27 maja 1990 r. był właścicielem nieruchomości, a dalsze władanie tą nieruchomością odpowiadało celowi i zakresowi zawartemu w tej decyzji (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 1993 r., II CRN 154/92, nie publ.).

Oczywistym jest również, że w odniesieniu do posiadania wykonywanego w okresie obowiązywania art. 177 k.c. obowiązywało domniemanie z art. 339 k.c., a zagadnienie to jest nieadekwatne do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, z której wynika, że zostało ono skutecznie obalone, skoro z dowodów przeprowadzonych w sprawie Sądy wyprowadziły jednoznaczny wniosek, że miało ono charakter zależny, a skarżąca nie wykazała by doszło do przekształcenia posiadania zależnego na samoistny. Pytanie sformułowane, jako trzecie sprowadza się do negowania oceny dowodów pod pozorem zagadnienia prawnego dotyczącego wagi poszczególnych dowodów przeprowadzonych w sprawie, których kompleksowa ocena doprowadziła Sądy do przekonania, że posiadanie miało charakter zależny.

Zagadnienie czwarte nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia, skoro z poczynionych w sprawie ustaleń wynika, że nawet w przypadku uznania, że po 1989 r. doszło do przekształcenia charakteru posiadania to nie upłynęły terminy niezbędne do nabycia prawa własności przez zasiedzenie. Niezależnie od

powyższego w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że samoistny posiadacz rzeczy w złej wierze, który w czasie biegu zasiedzenia zwraca się do właściciela z ofertą nabycia tej rzeczy w drodze umowy, nie pozbawia swojego posiadania przymiotów samoistności, chyba że z innych okoliczności wynika, iż rezygnuje z samodzielnego, rzeczywistego i niezależnego od woli innej osoby władania rzeczą (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1999 r., I CKN 430/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 198).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 1 i § 2 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).